कुशे गाउँपालिका

वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम २०८०

गाउँसभाबाट पारित मिति : २०८०।०३।१०

कुशे गाउँपालिका, थर्पु भार्मा, जाजरकोट

कर्णाली प्रदेश, नेपाल

कुशे गाउँपालिकाको यस गाउँ सभामा उपस्थित सभा सदस्यज्यूहरु

यस गरिमामय सभामा गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम पेश गर्न पाउँदा मैले आफुलाई गौरवान्वित महशुस गरेकोछु । वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका क्रममा गाउँपालिकालाइ विभिन्न सुझाव दिनुहुने सम्पुर्ण आमा, बुवा, दाजु भाई तथा दिदी बहिनीहरु लगायत सहजकर्ताहरूलाई हार्दिक आभार सहित हामी सबैको तर्फबाट धन्यवाद व्यक्त गर्दछु । यस अवसरमा नेपालको प्रजातान्त्रिक आन्दोलन, राजनीतिक अग्रगमन र लोकतन्त्रको सवलीकरणको क्रममा भएका ऐतिहासिक आन्दोलनहरुमा आफ्नो जीवन उत्सर्ग गर्नु हुने सम्पूर्ण शहिदहरु प्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु । साथै वडा नं ७ का दिवंगत वडा अध्यक्ष राम बहादुर शाही र मन बहादुर घर्ती साथै वडा नं ८ पुर्व वडा सदस्य लाल बहादुर शाहीलाई श्रद्धा पुर्वक सम्झना चाहन्छु ।

सुन्दर, समुन्नत र समृद्ध गाउँपालिका निर्माण गर्ने हाम्रो संकल्प, समस्त गाउँपालिका वासीको समृध्दिको चाहाना र हामीले निर्वाचनका क्रममा हाम्रा मतदाताहरु प्रति अभिव्यक्त गरेका प्रतिज्ञाहरु पुरा गर्ने दिशामा हामीले आगामी आ. व. २०८०/८१ को नीति तथा कार्यक्रमलाई अभिमुख गरेका छौं । यसका लागि दीगो विकासको राष्ट्रिय लक्ष्यहरुको स्थानीयकरण गर्दै गुणस्तरीय पूर्वाधार निर्माण सहित स्थानीय स्रोतको पहिचान र परिचालन गरी समावेशी, जलवायु उत्थानशील तथा दिगो स्थानीय आर्थिक विकास मार्फत समृध्द गाउँपालिका र सुखी जनताको लक्ष्य हासील गर्न सार्वजनिक, निजी क्षेत्र र समुदायको साझेदारी विकास गरिनेछ ।

<u>विद्यमान परिवेश</u>

विश्वव्यापी रुपमा फैलिएको कोभिड-१९ महामारीबाट थलिएर माथि उठन लागेको अर्थतन्त्र पुनुःरुस युक्रेन युद्ध र सो बाट विश्व आपूर्ति श्रृंखलामा आएको संकुचनले नेपाललाइ समेत प्रभाव पारेकोछ । यस बाट संघीय सरकारको राजश्व परिचालनमा प्रभाव पर्ने गरी स्थानीय तहले पाउनु पर्ने वित्तीय हस्तारणमा नकारात्मक असर पुगेकोछ ।

नेपालले जनसांख्यिक लाभ लिदै अल्प विकसित मुलुकबाट विकासशील मुलकको श्रेणीमा उक्लिनै लाग्दा हरेक दिन २ देखि ३ हजार युवाहरू रोजगारीको खोजीमा नेपाल छोडेर विदेसिनु पर्ने अवस्थाले हामी सवै लाइ गम्भीर वनाएकोछ । आन्तरिक र वाह्य वसाइसराइका कारण नेपालका गाउँ घरहरू सुनसान वस्तीका रूपमा रूपान्तरित हुन पुगेका छन । उब्जाउ खेतवारी बाँझो हुन पुगेका छन । यस सन्दर्भमा युवालाइ देश भित्रै रोजगारीको अवसर सृजना गर्ने र गाउँ घरको वसाइलाइ आकर्षक वनाउने चुनौती हामी सबैको साझा मुद्दा हुन पुगेकोछ ।

यस विशिष्ट परिस्थितिमा हामीले हाम्रो अर्थतन्त्रलाई पुनर्उत्थानशील क्रियाकलाप मार्फत अगाडी बढाउदै तिब्र र दिगो आर्थिक विकास गरी प्राप्त प्रतिफलको समान्यायीक वितरण मार्फत सुन्दर शान्त र समृद्ध ठाउँ कुशे गाउँपालिकाको शान, विकासका पूर्वाधार निर्माण गर्ने अभियान मुल लक्ष्य हासील गर्ने प्रयास गरिएकोछ । यसका लागि हाम्रो गाउँपालिकामा स्थानीय आर्थिक विकासका कार्यक्रमलाइ विशेष जोड दिनु पर्ने अवस्था सृजना भएकोछ ।

सेवा प्रवाहलाइ थप प्रभाव कारी बनाइ सुशासनको अनुभूति जनमानसमा ल्याउन गाउँपालिकाको क्षमता विकास गर्न समेत अपरिहार्य छ । यसका लागि बिद्युतीय शासन प्रणालीलाइ सेवा प्रवाहमा ब्यापक र प्रभावकारी बनाउनु पर्ने अवस्था देखिन्छ ।

विकास तथा समृध्दिको लक्ष्य प्राप्तिका अवसर तथा चुनौती

विद्यमान अवसरहरूः

हाम्रा लागि देहाय बमोजिमका अवसरहरू रहेका छनः

१. संविधानत : अधिकार सम्पन्न स्थानीय सरकार स्थापना भै २२ वटा एकल अधिकार सहित विविध साझा अधिकार किटान हुनु ।

२. आफ्ना अधिकार क्षेत्रका विषयमा ऐन, कानून तर्जुमा, योजना तर्जुमा को अभ्यास हुनु ।

३. विकास निर्माणका विविध विषयमा नीति कार्यक्रम तथा बजेट सञ्चालन गर्ने अधिकार प्रष्ट हुनु ।

४. गाउँपालिका भित्र भौगोलिक तथा सांस्कृतिक विविधता रहनु ।

५. सबै वडामा सडक पूर्वाधारको पहुँच हुनु ।

६. सडक निर्माणमा भएको लगानी संगै गाउँपालिकामा उत्पादित कृषि जन्य उत्पादनलाइ बजारसम्मको पहुँच स्थापित हुनु ।

विद्यमान चुनौतीहरूः

हाम्रा सामु देहाय बमोजिमका चुनौतीहरू रहेका छनः

१. रोजगार उन्मुख सीपमूलक शिक्षाको विकास गर्न नसक्नु ।

२. गुणस्तरीय बीउ बिजन, मलखाद समयमा नै उपलब्ध गराउन नसक्नु ।

३. युवा जनशक्तिलाइ कृषि ब्यवसाय प्रति आकर्षित गर्न नसक्नु ।

४. ब्यवसायिक कृषकको संख्या वृद्धि गर्न नसक्नु ।

५. वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका सीपयुक्त युवाको सीप तथा पुँजीलाइ उद्यम विकासमा उपयोग गर्न नसक्नु ।

६. निर्माण भएको पूर्वाधारको मर्मत संभार पद्धतिको विकास हुन नसक्नु ।

७. सडक लगायतका पूर्वाधारको उपयोग योजना ,डिजाइन तथा ड्रोइङ विना गरिने सडक तथा अन्य पूर्वाधारका संरचना निर्माणको कार्यलाई रोक्न नसक्नु ।

८. भिरालो ठाउँ ,बाढी पहिरो तथा डुवान लगायतका प्रकोपको उच्च जोखिम भएका वस्तीमा भवन निर्माण कार्यलाई रोक्न नसक्नु ।

९. अव्यवस्थित बस्ती बिस्तारको क्रम रोक लगाउन तथा व्यवस्थित बस्ति विकास गर्न नसक्नु ।

१०. बैज्ञानिक, जलवायु उत्थानशिल तथा व्यवहारीक एवम् उपयुक्त भूउपयोग योजना तर्जुमा गरी लागू गर्न नसक्नु ।

११. सञ्चार सेवा प्रदायक संस्थाहरूबाट प्रभावकारी सेवा प्राप्ति र ब्यवस्थित हुन नसक्नु ।

१२. प्राकृतिक स्रोत तथा नदि जन्य पदार्थ (ढुंगा, गिट्टी, बालुवा) को मापदण्ड अबलम्बन नगरि अत्यधिक दोहन रोक्न नसक्नु ।

१३. विभिन्न काल खन्डमा गाउँपालिकामा निर्माण भएका पुर्वाधारका संरचना (पूँजीगत सम्पति) को लगत तयार गर्नु, मुल्यांकन गर्नु तथा सेवा प्रभावमा प्रभावकारी उपयोग सम्बन्धी योजना(Asset Management Plan) तयार गरी कार्यान्वयन नगर्नु।

नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका आधारहरू

नेपालको संविधानमा स्थानीय शासन सम्बन्धी उल्लेख भएको नीतिगत ब्यवस्था, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तहले आवधिक, वार्षिक तथा रणनीतिक योजनाहरू बनाई लागू गर्दै जानु पर्ने प्रावधान, राष्ट्रिय योजना आयोगले जारी गरेको स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८, पन्ध्रौं आवधिक योजनाको मूलभुत पक्षहरू र अर्थ मन्त्रालयको मार्गदर्शन अनुसार विभिन्न चरणको सहभागिता मूलक प्रक्रियाबाट यस गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तयार गरिएको छ ।

पन्ध्रौं योजना, दिगो विकास लक्ष्य २०३० को मार्ग चित्र, गाउँपालिकाको आवधिक योजना, गाउँपालिकाले कार्यान्वयनमा ल्याइएका कानुनी प्रावधान समेतलाइ ध्यानमा राखी यो नीति तथा कार्यक्रम ल्याइएको छ ।

गुणस्तरीय पूर्वाधार विकास निर्माणको कार्यमा गाउँपालिका भित्रका आम उपभोक्ताहरु, सर्व साधारण जनता, उद्योगी ब्यवसायीहरु, सामाजिक संघ संस्थाहरु तथा विकास साझेदारहरू को निरन्तर सहयोग रहदै आएको छ। विकास र सुशासनको लागि जनप्रतिनिधिहरुले स्पष्ट दृष्टिकोण सहित अगुवाई गर्ने हो भने प्रशासनिक संयन्त्रले त्यसलाई प्राविधिक तथा कानुनी ढाँचा भित्र आवद्ध गराउने हो । आम नागरिकहरुले साथ सहयोग, सुझाव दिने हो । जन सहभागीता एवं जन परिचालनको

क्षेत्रमा गाउँपालिकाले कायम गरेको इतिहासलाई अक्षुण्ण राख्दै शासकीय प्रबन्धमा जवाफ देहिता, पारदर्शिता, गुणस्तरीयता एवं स्वच्छता युक्त जनसहभागीता सुनिश्चित गरिने छ ।

गाउँपालिकाको सिमित जनशक्तीवाट छरितो एवं चुस्त संगठन संरचना मार्फत प्रशासनिक तथा चालु खर्चलाई मितब्ययी वनाइनेछ । यसबाट सेवा प्रवाहलाइ प्रभावकारी तथा विकेन्द्रित तुल्याउदै पूँजीगत खर्च बढाउने नीति लिइएकोछ । संघ तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान एवं वित्तिय हस्तान्तरणको उच्चतम र प्रभावकारी परिचालन एवं उपयोग गर्दै वित्तिय आत्मनिर्भरता कायम गर्न प्रयत्न गरिनेछ ।

यस गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रमा समृद्ध, समावेशी, स्वच्छ, सुरक्षित, स्वावलम्बी र सुशासित समुदाय निर्माण गर्ने उद्देश्य लिएकोछ । जनताको मौलिक अधिकार र प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गर्नका लागि सहभागिताका माध्यम बाट पारदर्शिता र जवाफदेहीता लाइ जोड दिइनेछ ।

चालु आ.व. को हाल सम्मका प्रमुख उपलब्धीहरूको संक्षिप्त विवरण

यस गाउँपालिकामा हाल सम्म १९७ किमि सडक रहेकोछ । गाउँपालिकाका सवै वडामा सडकको पहुँच पुगेको छ । गाउँपालिकाले विभिन्न वस्ती र पर्यटकीय क्षेत्रहरूमा समेत सर्वयाम गाडी चल्ने सडक पूर्वाधार विस्तार गरेको छ । गाउँपालिकाबाट अन्य गाउँपालिका तथा प्रमुख राजमार्ग सम्मको सडक पहुँचलाइ सुदृढ वनाइएको छ ।

सिंचाइः

गाउँपालिकाका भित्रका कृषि योग्य भुमिमा सिंचाइ सुविधा प्राप्त हुने अवस्था सृजना भएकोछ । जलवायु परिवर्तनको प्रभावका कारण डिजाइन अनुसार पानी प्राप्त हुने कुरामा चुनौती थपिएको छ ।

सामाजिक विकास का क्षेत्रमा भएका उपलब्धी

गाउँपालिकाको स्थानीय शिक्षा पाठ्यक्रम तर्जुमा गरिएकोछ । गाउँपालिका रहेको १५ शैय्याको अस्पताल डी पी आर अन्तिम चरणमा रहेकोछ । कार्यालयबाट प्रवाह हुने सार्वजनिक सेवा लगायत शिक्षा, स्वास्थ्य, बैंकिङ कारोबार आदिमा सूचना प्रविधिको प्रयोग भएकोछ ।

हालसम्म गाउँपालिकाको ३ वडालाई बालमैत्री वडा घोषणा गरिएको छ ।

विकासका विभिन्न क्षेत्रमा महिला तथा युवाहरूको संलग्नता बढेकोछ । युवाहरूको खेलकुदमा संलग्नता बढाउनका लागि खेलकुद मैदान निर्माण भएका छन ।

शिक्षक तथा विद्यालय कर्मचारीहरुको पारिश्रमिक सोझै सम्बन्धित व्यक्तिको खातामा जम्मा हुने प्रणाली लागु गरिएको छ ।

आर्थिक विकासका क्षेत्रमा भएका उपलब्धी

आ.व. २०७९।०८० मा नयाँ सडक ट्र्याक निर्माण ९ कि मि र ट्र्याक स्तरोन्तती ८ कि मि भएको छ । साथै घोरेटो बाटो ८ कि मि निर्माण भएकोछ । १ वटा तरकारी संकलन केन्द्र, सञ्चालनमा रहेकाछन । कृषि सहकारी संस्थालाइ ब्यावसायिक कृषि तथा पशुपालनका क्षेत्रमा लगानी गर्न उत्पेरित गरिएको छ । गाउँपालिका भित्र रहेका पर्यटकीय स्थलहरूको संरक्षण र प्रवर्ध्दन गर्नका लागि ब्यवस्थित रूपमा कार्यान्वयन मा ल्याइएको छ । रोजगारी सृजना गर्न गाउँपालिका भित्र रहेको श्रम शक्तिको लागत तयार गरि भिन्न सीपमूलक तालिम सञ्चालन गरिएको छ । यस बाट प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रममा १९१ जना र मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रममा २८४ जना गरी जम्मा ४७५ जनालाई रोजगारी सृजना भएको छ ।

वन, वातावरण, जलवायु परिवर्तन तथा विपद व्यवस्थापन

वन, वनस्पति, वन्य जन्तु, जैविक विविधता, जलाधार ब्यवस्थापनलाइ समेटने गरी यसबाट प्राप्त हुने काठ, दाउरा, जडिवुटी, हरित उद्यम र पर्या पर्यटनको विस्तार गरिएको छ । गाउँपालिकामा रहेका ३८ वटा सामुदायिक वनमा उपयोग र संरक्षण सहितको वैज्ञानिक वन ब्यवस्थापनका अभ्यासहरू प्रारम्भ गरिएको छ ।

सुशासन तथा संस्थागत विकास भएका उपलब्धी

गाउँगालिकाले ऐन, नियमावली, कार्यविधि, र मापदण्डहरू तर्जुमा गरी ३० वटा कार्यान्वयनमा ल्याएकोछ।

राजश्व सुधार कार्य योजनाको कार्यान्वयनबाट आन्तरिक राजश्व स्रोतको दायरामा वृध्दि भएकोछ। सेवा प्रवाहलाई स्वच्छ निष्पक्ष जनमैत्री चुस्त दुरुस्त प्रदान गर्ने कार्य प्राथमिकता दिइएको छ।

आगामी आ.व. को प्रमुख नीति तथा कार्यक्रमहरू

सभा सदस्य ज्यूहरु,

अब म आ. व.२०८०/८१ को विभिन्न विषयगत एवं क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रमहरु प्रस्तुत गर्दछु।

१. सामाजिक विकास सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

क. शिक्षा

मानव विकास एक निरन्तर चलिरहने प्रक्रिया हो। सिकाइ मानव विकासको एउटा पक्ष हो । यो गर्भावस्था देखि मृत्यु पर्यन्त जारी रहन्छ। तसर्थ मानव विकासको पक्षलाई शिक्षाको माध्यमबाट ब्यबस्थित, संगठित र गुणस्तरीय बनाउन सकिने हुदाँ शिक्षामा आवश्यक लगानी गर्न अनिबार्य छ। सम्पन्नताको जिवन भन्दा क्रियासिल ,उन्नत,सभ्य र सुखी जिवन शैलीले मानव विकासको सुचकलाई सुचित गराउने भएको हुदाँ उक्त सूचकहरु कसरी हाँशिल गर्ने भन्ने बिषयमा हामी सजग छौ।

आ.व. २०७९।०८०मा “सुधार बर्ष शिक्षा, हामी सबैको इच्छा” । भन्ने हाम्रो नारालाई सार्थक बनाउन हामी हरदम प्रयत्नशील रहयौ। २०७९ भाद्र २३ गते शिक्षा दिवस मार्फत शिक्षक सम्मान, बिद्यार्थी प्रतभिा पहिचान,राष्ट्रपति रनिग शील्ड सम्पन्न, स्थानीय पाठयक्रम निर्माण, गाउँ शिक्षा योजनाको प्रारम्भ, बिद्यालयमा सुशासन कायमका लागि शिक्षक ब्यबस्थापन, नयाँ बिद्यालय ब्यबस्थापन समिति गठन, बिद्यालयमा पूर्वाधार बिकास, बिद्यालय मर्ज शिक्षक तथा कर्मचारीको व्यक्तिगत तलव भत्ता खातामा निकासा दिने प्रावधानले साधारण खर्चमा उल्लेखिय बचत भएको छ। यस्ता महत्वपूर्ण कामहरु सिमित स्रोत र कम जनशक्तीका बावजुद पनि सम्पन्न गरेका छौ। आगामी आ.व. २०८०।८१ मा पनि यही उत्साहका साथ शिक्षा सुधारको बाटोमा लागिने छ। हामीलाई दुई कार्यकालमा काम गर्दाको अनुभवबाट धेरै सिकाइ भएको छ। उक्त सकरात्मक सिकाइलाई यस बर्ष पनि भरपुर उपयोग गरिने छ।

१) आ.व. २०७९।०८० को नीति योजना कार्यान्वयनको समिक्षा गर्दै यस बर्ष थालनी गरेको १० बर्षे गाउँ शिक्षा योजना निर्माण कार्यलाई आगामी आ व २०८०।०८१ मा सम्पन्न गरिने छ।

२) शिक्षा क्षेत्रमा सुशासन कायमका लागि ऐन, नियम, कार्यबिधि, नीति, रणनीति र योजनामा आवश्यकता अनुसार संशोधन तथा परिमार्जन गरिने छ।

३) प्रारम्भिक बालविकास शिक्षा , आधारभूत शिक्षा र माध्यमिक शिक्षा लगाएत समग्र शिक्षामा सुधारको नयाँ थीति बसालिने छ।

४) बिद्यार्थी भर्नालाई सतप्रतिशत बनाउने , बिद्यालयलाई शान्तिक्षेत्र घोषणा गर्ने , असक्त, अपांगता भएका बालबालिकालाई घरमै बिद्यालय बातावरण निर्माण र अन्य बालबालिकाको सिकाइमा सुधार गर्न अभिभावकको संलग्नता जस्ता क्रियाकलापलाई अगाडि बढाइने छ।

५) सुरक्षित बिद्यालय संरचना निर्माण गरी बालबालिकालाई आरामदायि बसाइ , सेनेटरि प्याड ब्यबस्थापन, सरसफाइ, स्वच्छ तथा स्थानीय उत्पादित खाजा, खानेपानी, खेल मैदान जस्ता पूर्वाधार विकासका काम बिद्यालयमा सुरिक्षत बनाउने रणनीति अख्तियार गरिने छ ।

६) बिद्यालयमा देखिएका सवालका सन्दर्भमा छलफल गर्न , बिद्यालय र गाउँपालिकावीच एक अर्कामा सहयोगको सम्बन्ध सुदृढ गर्न बिद्यालय ब्यबस्थापन समिति बैठक, प्रधानाध्यापक बैठक, बिषयगत शिक्षक बैठक गरी छलफल, परामर्श गरिने छ ।

७) बालबालिका तथा शिक्षकहरुको सिकाइ अबस्थाको लेखाजोखा गरि एक आपसमा स्वस्थ बौद्धिक तथा खेलसँग सम्बन्धित शारीरिक प्रतिष्पर्धाको बाताबरण सिर्जना गर्नुका साथै सीपमा आधारित सिकाइमा जोड दिइने छ ।

८) राष्ट्रिय पाठयक्रम प्रारुप २०७६ ले तोके अनुसार स्थानीय तहले लागु गर्न पाउने स्थानीय पाठयक्रम **हाम्रो कुशे ,हाम्रो खुसी** पाठयक्रम अनुसार नयाँ पाठयपुस्तक तयार गरी बिद्यार्थीको हातमा पुरयाउने ब्यबस्था क्रमश कक्षा १ देखि शुरु गरिने छ ।

९) बिद्यालय शिक्षाका परीक्षा तथा शिक्षक ,कर्मचारी छनौटका परीक्षाहरुलाई ब्यबस्थित ,बिश्वसनिय बनाउदै लगिने र कक्षा ५ र ८ को परीक्षा थप बिश्वसनीय बनाउन नयाँ संयन्त्र बनाइ कार्य गरिने छ ।

१०) बिद्यालयका सुचनाहरुलाई पारदर्शी र भरपर्दो बनाउन अनलाइन प्रविधिको उपयोग गरि नबिनतम तालिम गोष्ठि मार्फत शिक्षकको पेशागत क्षमता बिकास गर्नुका साथै बार्षिक क्यालेण्डर अनुसार कामको कार्यान्वयन गरिने छ ।

११) कतिपय बिद्यालयमा परम्परागत नेतृत्वको कारणले बिद्यालय प्रभावकारी ढंगले संचालन हुन नसकेको देखिएकाले नयाँ तथा गतिशिल नेतृत्व बिकास गर्न योग्यतम, सिर्जनशील, सकरात्मक सोच र समाजमा स्थापित ब्यक्तिलाई प्रधानाध्यापकको जिम्मेवारी दिने पद्धति बसालिने छ ।

१२) बिषय बिज्ञ सम्मिलित अधिकार सम्पन्न अनुगनमन संयन्त्र बिकास गरि शिक्षकलाई पेशागत सहयोग पुरयाउने तथा पुरस्कार र दण्डको ब्यबस्था गरिने छ ।

१३) बिद्यालय र बाल विकास केन्द्रलाई न्यूनतम मापदण्ड भित्र ल्याइने तथा नमुना बिद्यालय तथा नमुना बालबिकास केन्द्रको अबधारणलाई क्रमश थप गर्दै लगिने छ ।

१४) कामको गतिमा सुधार ल्याउन बालबिकास केन्द्रका शिक्षक, बिद्यालय शिक्षक तथा बिद्यालय कर्मचारीहरुको मनोबल उच्च राखिने छ ।

१५) संघ, संस्थासँगको सहकार्यमा आवश्यक साझेदारी गरिने छ ।

१६) गाउँपालिबाट आवश्यक्ता अनुसार योग्यता, क्षमता,सिप हेरी शिक्षक तथा कर्मचारीलाई काम काजमा खटाउन सकिने ब्यबस्था मिलाइने छ ।

१७) बालबालिकाका कक्षागत सक्षमता पुरा गरी सिकाइ उपलब्धिमा बृद्धि गरिदै लगिने छ ।

१८) बालबालिकामा पोषणको मात्रा पुरा गराउन, बिद्यार्थी उपस्थिति दर बृद्धि गर्न स्थानीय उत्पादित बस्तु खाजाको रुपमा बिद्यालयमा खुवाउने ब्यबस्थालाई अझै प्रभावकारी बनाइने छ ।

१९) उच्च शिक्षाको प्रबर्धन र गुणस्तरिय बनाउन कुशे गाउँपालिकाको पैकमा रहेको एक मात्र क्याम्पस मालिका बहुमुखि क्याम्पसलाई ब्यबस्थित बनाउदै लगिने छ ।

२०) बिद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि बृद्धि गर्न शिक्षक महासंघको सहकार्यमा प्रबर्धनात्मक कार्य गरिने छ ।

२१) प्राविधिक धार संचालन भएको बिद्यालय लक्ष्मीप्राप्ती मावि खुर्पालाई कृषि उत्पादन र पशुपालन गर्न प्रेरित गरिने छ ।

२३) उत्कृष्ठ क्षमता भएका बालबालिकालाई उच्च शिक्षा अध्ययन तथा प्राविधिक क्षेत्र संग आवद्ध गर्न अध्यक्ष छात्रबृर्ती कोषलाई यस वर्ष पनि निरन्तरता दिइने छ ।

ख. संस्कृति सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. गाउँपालिका भित्र बोलिने विभिन्न जातजातिका मातृभाषाहरुको संरक्षण गर्दै त्यस्ता भाषाको लिपी तथा व्याकरण लेखन तथा प्रकाशन गर्ने नीति लिइनेछ ।

२. गाउँपालिका भित्र आयोजना हुने महोत्सवहरुमा विविध जातीय भेष भुषा, कला साहित्य, संगित लगायतको झाँकी सहित प्रदर्शन गर्ने नीति लिइनेछ ।

ग. युवा तथा खेलकुद सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. खेलकुदको विकास गर्न विभिन्न खेलहरुका लागि खेलकुद मैदान लगायतका खेल पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत सम्भार गरिनेछ ।

२. राष्ट्रपति रनिङ्ग सिल्ड तथा अध्यक्ष कप खेल प्रतियोगितालाई व्यवस्थित गरि निरन्तरता दिइनेछ ।

३. वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका युवाहरुले आर्जन गरेको ज्ञान र सिप सदुपयोग गर्दै स्वरोजगार र उद्यमशीलता विकासका लागि गाउँपालिकाको स्थानीय आर्थिक विकास योजना अन्तरगत समावेश भएका नव प्रवर्तनशील, लगायतका प्रोत्साहन मुखी कार्यक्रम संग आवध्द गरिनेछ ।

४. युवा उद्यमशिलता विकासका कार्यक्रमहरु मार्फत युवालाई “विदेश हैन बिजनेस” भन्ने भावना जागृत तुल्याई स्वरोजगार उन्मुख गराइने छ ।

५. युवा बेरोजगारी न्यूनिकरणका लागि सरकारी, गैरसरकारी, सहकारी तथा निजी क्षेत्रको समन्वय र सहकार्यमा सिप तथा उद्यमशील क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

६. विपन्न, गरिब परिवारका युवाहरुलाई इलेक्ट्रोनिक्स सामाग्री मर्मत, प्लम्बिङ्ग तथा इलेक्ट्रिसियन, ब्युटिपार्लर, ब्यावसायिक पशुपालन तथा तरकारी खेती जस्ता तालिमहरु प्रदान गरी गरीबी न्यूनिकरण र जिविकोपार्जनमा सहजीकरण गरिनेछ ।

७. गाउँपालिकाका गौरवका रुपमा रहेका खेलकुद प्रतियोगिताहरु आयोजना गर्न सहकार्य र साझेदारी गरिनेछ ।

घ. लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. लैङ्गिक विभेद अन्त्य गर्दै लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशिकरण सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ ।

२. महिला, बालबालिका, अल्पसंख्यक, भूमिहिन, अति गरिब, आदिवासी जनजाति र सामाजिक बहिस्करणमा परेका वर्गको लागि उत्थानशील कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

३. ऐतिहासिक काल देखि दलित तथा शील्पी समुदायले, जीवन निर्वाहको रुपमा अपनाइ आएका परम्परा गत पेशालाई व्यवसायिक तथा आधुनिकिकरण उद्यमको रुपमा विकास गर्न पुँजि लगानी सहयोग गरिनेछ ।

४. ज्येष्ठ नागरिक परिचय पत्र वडा स्तरबाट नै उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइने छ ।

५. "हिंसा मुक्त गाउँपालिका हाम्रो पहिचान "अभियान संचालन गरी सबै प्रकारका हिंसा विरुद्ध शुन्य सहनशिलता नीति लिइनेछ । पारिवारिक हिंसाद्वारा पिडितको संरक्षणका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

६. गाउँपालिकाको बजेट तथा कार्यक्रममा लैङ्गिक परीक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

७. महिला उद्यमसीलता विकासका लागि महिलाद्वारा प्रवर्द्धित व्यवसायमा निश्चित प्रतिशत कर छुटको व्यवस्था गरिनेछ ।

८. गर्भवती महिलाहरुको लागि आमा सुरक्षा कार्यक्रम र नवजात शिशुको लागि पोषण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

९. गाउँपालिका तथा वडा स्तरीय बाल क्लब संजाललाई प्रभावकारी रुपमा परिचालन गरिनेछ ।

१०. गाउँपालिकाका बाल मैत्री घोषणा हुन बाँकी वडाहरुलाई आ. व.२०८०/८१ मा बालमैत्रि वडा घोषणा गर्ने कार्यलाई निरन्तर दिइनेछ ।

ङ. स्वास्थ्य सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. नागरिकको पहुँच सुनिश्चित हुने गरी गाउँपालिका क्षेत्र भित्र १५ शैयाको अस्पताल निर्माण कार्यमा जोड दिइनेछ ।

२. नागरिकहरुलाई मृगौला, मुटु, उच्च रक्तचाप, मधुमेह जस्ता रोगको निःशुल्क जाँच र उपचारको प्रबन्ध गर्न सिफारिस गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ । साथै गाउँपालिकाले राहात दिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

३. बर्थिङ्ग सेन्टर र स्वास्थ क्लिनिकहरुको सेवालाइ स्तरोन्नति गर्ने क्रममा प्रयोगशाला सहितको सेवा उपलब्ध गराउने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

४. नेपाल रेडक्रस सोसाइटी सँग सहकार्य गरी आँखा शिविर सेवालाई निरन्तर संचालन गरिनेछ ।

५. आर्थिक रुपमा अति विपन्न गाउँपालिका वासीहरुको स्वास्थ जाँच र उपचारका लागि निजहरुलाई अस्पताल ल्याउन-लैजान एम्बुलेन्स सेवाको प्रबन्ध गरिनेछ ।

६. अर्गानिक खेतिको विस्तार र तरकारी तथा खाद्यान्नमा विषादी रहितको उचित व्यवस्थापन गर्न विशेष व्यवस्था गरिनेछ ।

७. महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरुको दक्षता विकास तालिम उपलब्ध गराई उनीहरुको सेवालाई प्रभाव कारी मोबाइल उपलब्ध गराइने छ ।

८. सीमान्तकृत, गरीव तथा पछाडी परेका जन समुदायहरुलाई निःशुल्क स्वास्थ्य बीमा गरिनेछ ।

९. स्वास्थ चौकीहरुमा ल्याब सेवा सञ्चालनका लागि विशेष व्यवस्था गरिनेछ ।

२. आर्थिक विकास सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

२.१स्थानीय आर्थिक विकासलाइ योजना वद्ध रूपमा कार्यान्वयन मा ल्याइनेछ । यस अन्तरगत स्थानीय प्रतिस्पर्धी वस्तु वा सेवाको सहभागिता मूलक पहिचान गरी ती वस्तु वा सेवाहरूको समग्र मुल्य श्रृङ्खला (उत्पादन देखि बजारीकरण सम्म) मा गाउँपालिका निजी क्षेत्र, र सहकारी (समुदाय) समेतको सहकार्यमा स्थानीय आर्थिक विकासका योजना अन्तरगतका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छन ।

२.२ उल्लिखित बमोजिम स्थानीय आर्थिक विकासका सम्भावनाहरूको पहिचान र ब्यावसायिक परिचालनका लागि गाउँपालिकाले विशेष पहल गर्नेछ ।

२.३ यस अन्तरगत स्थानीय आर्थिक विकास पूर्वाधार निर्माण, आर्थिक सशक्तिकरण तथा वित्तिय साक्षरता सहितको सीप विकास, उद्यमशीलता विकास तथा नव उद्यमशीलता प्रवर्द्धन र विशिष्टिकृत वस्तुको उत्पादन तथा वजारीकरण समेटिने छन ।

क. उद्योग तथा पर्यटन सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. गाउँपालिका भित्र संचालित उद्योग तथा व्यवसायहरु अनिवार्य दर्ता नविकरण गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

२. पर्यटन मार्फत आर्थिक समृद्धि हासिल गर्न गाउँपालिकाको पर्यटन गुरुयोजना तर्जुमा गरी सोही आधारमा पर्यटन पूर्वाधार विस्तार र पर्यटन विकासका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

३. गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका पर्यटकीय स्थलहरु जोड्न पर्यटकीय सडक संजाल कार्यान्वयन प्रारम्भ गरिनेछ ।

४. विभिन्न जातजातिको जातजाति परम्परा गत पर्व, संस्कार र संस्कृतिहरुको प्रवर्द्धन गरिनेछ ।

५. मुख्य स्थान र गाउँपालिका प्रवेशद्वारहरुमा पर्यटकीय क्षेत्रको परिचय सहित पर्यटक आकर्षण गर्न वोर्ड राखिनेछ ।

६. गाउँपालिका भित्रका पर्यटकीय स्थलहरुको प्रचार प्रसारका लागि डकुमेन्ट्री प्रसारण र ब्रोशरहरुको वितरण गरिनेछ ।

७. अन्तर गाउँपालिका / नगरपालिका सम्बन्ध प्रवर्द्धन गर्दै अन्य स्थानीय तहहरुका असल अभ्यासलाई अनुसरण गरी पर्यटन प्रवर्द्धन गर्न थप राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गाउँपालिका / नगरपालिकाहरु सँग भगिनी सम्बन्ध गर्न प्रयास गरिनेछ ।

ख. कृषि तथा पशुपंक्षी सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. उच्च मुल्यका फलफुल, तरकारी तथा अन्न बालीहरुको पकेट क्षेत्रहरु पहिचान गरी सघन कृषि क्षेत्र निर्धारण गरी ती स्थानहरुमा ब्यावसायिक कृषि कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

२. **रैथाने बालीहरुको विउ संरक्षण, खेती विस्तार र बजारीकरणको** लागि विशेष प्रबन्ध मिलाइनेछ । गाउँपालिका भ्रमण गर्ने पर्यटकहरुलाई स्थानीय परिकारको ब्राण्डको रुपमा त्यस्तो खाना उपलब्धग राइनेछ ।

३. कृषि उपजको आयात प्रतिस्थापनको नीति लिई कृषि तथा पशु पालनलाई आधुनिक प्रविधिमा आधारित तुल्याउदै व्यवसायीकरण गरिनेछ ।

४. ब्यावसायिक कृषि पकेट क्षेत्रमा सिंचाई, कृषि सडक, विद्युतिकरण, कृषि बजार, सित भण्डार पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ ।

५. तरकारी उत्पादनको लागि ब्यावसायिक, करेसावारी, तालिम, प्रविधि र लगानीको ब्यवस्था सहितको नमूना कार्यक्रम संचालन गरी प्रोत्साहन गरिनेछ ।

ग. सहकारी सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. सहकारी संस्थाहरुको संस्थागत सुशासन प्रवर्द्धन गर्दै हित संरक्षणका लागि अनुगमनलाई प्रभावकारी तुल्याइनेछ ।

२. गाउँपालिका भित्र स्थापना हुने कृषि समूह निजी फर्म र सहकारीहरुको दर्ता तथा कार्यक्षेत्र अनुमति जस्ता विषयहरुलाई व्यवस्थित ढंगले अघि बढाइनेछ ।

३. कृषि लगायत विषयगत सहकारीलाइ सो क्षेत्रमा केन्द्रित भै लगानी गर्ने नीतिलाइ अवलम्बन गरिनेछ ।

३. सूचना तथा संचार सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. पत्रकार महासंघको सहकार्यमा स्थानीय सञ्चार गृहहरुको सुदृढिकरण गर्दै संचार सस्था र गाउँपालिका को सहकार्यमा जनहितकारी सूचनाहरु सम्प्रेषण गर्ने, गाउँपालिकाका निर्णय तथा सूचनाहरुमा सञ्चार संस्थाहरुको पहुँच बढाई खुल्ला सरकारको नीति लिइनेछ।

२. स्थानिय रेडियोको सहकार्यमा सञ्चालित "हाम्रो गाउँपालिका" रेडियो कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

३. गाउँपालिका क्षेत्र भित्रबाट प्रकाशित हुने अनलाईन पत्रिकाहरुको व्यवसाय प्रवर्द्धन कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ।

४. विज्ञापन तथा सूचनामा स्थानीय संचार संस्थाहरुलाई प्राथमिकता दिइनेछ।

५. नागरिकहरुको सूचनाको हकको सम्मान गर्दै गाउँपालिकालाई सूचनामैत्रि बनाइनेछ।

४. न्याय, कानून तथा मानव अधिकार प्रवर्द्धन सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. न्यायिक समितिको अधिकार क्षेत्र भित्रका विवादहरुको शीघ्र निरुपण गरी प्रभावकारी न्याय सम्पादन गर्न आवश्यक नीति तथा कानूनहरुको प्रबन्ध मिलाइनेछ।

२. न्यायिक समितिका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुको विषयगत ज्ञान र क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गरिनेछ।
३. सभाबाट हालसम्म निर्माण भएका ऐन कानूनहरुलाई संग्रहित गरी स्थानीय कानून संग्रह प्रकाशन गरिनेछ।
४. मानव अधिकारको सम्मान, संरक्षण, सम्बर्द्धन र प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक नीति तथा कानून तर्जुमा गरी प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ।

५. सुशासन, क्षमता विकास र सेवा प्रवाह

१. गाउँपालिका भित्रका नागरिकहरुको गुनासो तथा सेवा सम्बन्धी जिज्ञासा सुन्ने र सो को सम्बोधन अनलाईन प्रणाली कै माध्यमबाट गर्ने गरी नागरिक गुनासो ब्यवस्थापन प्रणाली (Citizen Governances Response App) तयार गरी लागु गरिनेछ।
२. आर्थिक तथा प्रशासनिक अनुशासन कायम गर्ने सम्बन्धमा बाँकीको बक्यौता, पेश्की, बेरुजु लगत विवरण अद्यावधिक गरी कडाईका साथ असुल उपर एवम् फछ्यौट गर्ने कार्य अगाडी बढाईनेछ ।
३. प्रत्येक महिनाको आय/व्ययको मास्केवारी गाउँपालिकाको सूचनापाटि तथा वेवसाइटमा प्रकाशित गरिनेछ ।
४. जनप्रतिनिधिहरु तथा कर्मचारीहरुको सीप तथा क्षमता अभिवृद्धिको लागि आवश्यक तालिम, गोष्ठी तथा अध्ययन अवलोकन भ्रमण कार्यक्रमलाई परिणाममुखी बनाईनेछ ।
५. गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सम्पूर्ण सेवा र विकास निर्माणमा हुनसक्ने भ्रष्टाचार, अपारदर्शिता तथा ढिलासुस्तीमा शुन्य सहनशीलताको नीति अख्तियार गरिनेछ । सो कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन प्रत्येक वडा कार्यालयहरु र सार्वजनिक स्थानहरुमा गाउँपालिकाको तर्फबाट सुझाव पेटिकाहरु राखिने छ ।
६. गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने योजना, लेखा, नक्सा, राजश्व लगायत सबै सेवाहरुमा सफ्टवेयर निर्माण गरी कागज विहीन प्रणाली बनाउन विद्युतीय प्रणालीलाई जोड दिईने छ ।
७. आधारभुत वस्तु तथा सेवाको सहज आपूर्ति र गुणस्तर कायम गर्न नियमित रुपमा बजार अनुगमन गर्ने र यस्तो अनुगमनमा उपभोक्ताहरुलाई समेत संलग्न गराइनेछ ।
८. विपन्न र न्यून आय भएका घर परिवार पहिचान गरी परिचयपत्र उपलब्ध गराई लक्षित कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
९. सार्वजनिक खर्चलाई वैज्ञानिक अनुमान योग्य र नतिजामुखि तुल्याउन मध्यकालिन खर्च संरचना (MTEF) पद्धति बनाइ प्रयोगमा ल्याइने छ ।
१०. संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र अन्य स्थानीय तहहरुसँग आपसी सहकार्य र समन्वयको लागि अन्तर समन्वय तथा सहकार्य नीति तर्जुमा गरिनेछ ।

६. वन, वातावारण, जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

क. खानेपानी तथा सरसफाई

१. खानेपानीको जटिलतम समस्याको तत्कालिन, अल्पकालिन र दिर्घकालिन समाधानका लागि सम्भाव्य स्रोतहरूको खोजी तथा योजना तयार गरी खानेपानीको उत्पादन तथा वितरणको ब्यवस्था मिलाइनेछ ।
२. गाउँपालिकाले आफ्नो WASH Plane तयार गरि लागु गरिनेछ ।
३. प्लाष्टिक जन्य फोहोर नियन्त्रण तथा न्यूनिकरण गर्न प्लाष्टिक झोलाहरुको प्रयोगलाई निरुत्साहित गरिने छ।
४. गाउँपालिकाका मुख्य स्थानहरुमा समुदायको सहकार्यमा उपयुक्त जग्गाको खोजि गरी सार्वजनिक शौचालयहरु निर्माण तथा संचालनलाई अगाडी बढाइनेछ ।

ख. वातावरण, जलवायु परिवर्तनतथा विपद् व्यवस्थापन

१. जलवायु परिवर्तनको प्रतिकूल प्रभावहरूलाइ अनुकूलन गर्न गाउँपालिकाको क्षमता वढाउने साथै खाद्य उत्पादनलाइ प्रतिकूल असर नपर्ने किसिमले जलवायु उत्थानशीलता वृध्दि गर्ने ।

२. पूर्वाधार आयोजनाहरुको कार्यान्वयन गर्दा त्यस्ता आयोजनाहरुले वातावरणमा पार्ने असर न्यूनिकरणको लागि प्रारम्भिक वातावरणिय परिक्षण (IEE) र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) अध्ययन गरिनेछ ।
३. खाली जग्गामा वृक्षारोपण, हरियाली प्रवर्द्धन तथा वनको संरक्षण र हैसियतमा सुधार गरी जल, जमीन तथा वातावरणको संरक्षण र जीविकोपार्जनको अवसरमा वृध्दि गरिनेछ ।
४. विपद जोखिम न्यूनीकरण र ब्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा गरी सो अनुसार विपद पुर्व तयारी, विपद न्यूनीकरण, प्रतिकार्य र पुनर्स्थापनाको कार्यलाइ ब्यवस्थित र प्रभावकारी वनाइनेछ ।
५. ढुंगा गिट्टि बालुवा जस्ता नदीजन्य पदार्थ र अन्य प्राकृतिक श्रोतहरुको अनाधिकृत एवं अवैज्ञानिक दोहनलाई नियन्त्रण गरिनेछ।
६. भुकम्पीय जोखिम न्यूनिकरणको लागि भुकम्प प्रतिरोधि भवन तथा संरचना निर्माण कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ।
७. विपद् जोखिम व्यवस्थापन कोषमा रकम अभिवृद्धि गर्दै प्रभावकारी श्रोत परिचालन गरिनेछ ।
८. गाउँपालिकाको विपद् जोखिम नक्साङ्कन गरी सोही आधारमा विशिष्ट प्रकृतिका विपद् जोखिम प्रतिकार्य तथा पुनर्उत्थान कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
९. सरुगाड र चैयागाड खोलामा करेन्ट लगायर माछा मार्ने कार्यलाइ नियन्त्रण गरिनेछ ।

७. भौतिक पूर्वाधार विकास सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

१. आवधिक योजना र वस्ति विकास योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।
२. पूर्वाधार निर्माणका आयोजनाहरु संचालन गर्दा लागत-लाभ विश्लेषणका आधारमा उच्च नतिजा एवं प्रतिफल दिने, समतामुलक विकासको आधारको रुपमा रहने, पिछडिएका र कम विकसित क्षेत्रलाई मूल प्रवाहिकरणमा ल्याउन सहयोग गर्ने आयोजनाहरु पहिचान गरी “आयोजना बैंक” तयार गरिने छ । सो बैंकमा समाविष्ट आयोजनाहरुमा मात्र बजेट विनियोजन गर्ने नीति लिइनेछ ।
३. दिर्घकालिन लगानी मार्ग दर्शनका लागि गाउँपालिका सडक गुरुयोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।
४. गाउँपालिकाको विकासमा रुपान्तरणकारी परिवर्तन ल्याउन सक्ने केहि ठुला आयोजनाहरु पहिचान गरी गाउँपालिका गौरव आयोजनाका रुपमा कार्यान्वयन गरिनेछ र त्यस्ता आयोजनामा श्रोतको अभाव हुन दिइने छैन।
५. विगत देखिका निर्माणाधिन तथा अधुरा योजनाहरुलाई सम्पन्न गर्न क्रमागत रुपमा बजेट विनियोजन गरिनेछ ।
६. गाउँपालिका भित्र भु-उपयोग नीति लागु गर्दै जाने नीति लिइनेछ।
७. गाउँपालिका भित्र सडकको मापदण्डलाई आवश्यकताको आधारमा कायम गरी सडक मापदण्डको समस्यालाई समन्वय गरी समाधान गरिनेछ।
८. गाउँपालिका स्वामित्वमा रहेको भौतिक संरचनाहरुको आवधिक रुपमा मर्मत सम्भार कार्य सम्पन्न गरिनेछ ।

८. गाउँपालिकाको सीमा क्षेत्र यकिन गरी गाउँपालिका सीमानामा कलात्मक तथा गाउँपालिकाको ऐतिहासिक मौलिकता झल्किने गरी स्वागतद्वारहरुको निर्माण गरिनेछ ।

९. गाउँपालिकामा निर्माण हुने ठुला, मझौला खालका सडक भवनहरु तथा अन्य पूर्वाधार योजनाहरुको Detail Project Report तयार गरि कार्यन्वयनमा ल्याइनेछ ।

१०. राजस्व तथा आन्तरिक श्रोत परिचालन नीति तथा कार्यक्रम

१. आन्तरिक आय व्यवस्थापन, प्राकृतिक स्रोत बिक्रि सम्बन्धी ऐन तथा नियमावली तर्जुमा गरी राजस्व परिचालनलाई थप व्यवस्थित तुल्याइनेछ।
२. आन्तरिक आयका स्रोतहरूको सम्भाब्यता अध्ययन, राजश्व बाँडफाँड, अन्तर सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण, तथा गैससको स्रोत परिचालनको लागि स्थानीय सरोकारवाला, प्रदेश सरकार, र नेपाल सरकारका निकाय तथा गैसस र विकास साझेदार संग परामर्श, समन्वय, र साझेदारी गरिनेछ।

३. करको दर सम्भव भएसम्म न्यूनतम गर्दै करको दायरा विस्तार गर्ने नीति लिइनेछ। प्रगतिशिल कर प्रणाली अवलम्बन गरी नागरिकहरु बिच रहेको असमानता न्यूनिकरण गर्दै लगिनेछ।
४. गाउँपालिकाको आन्तरिक राजस्व अभिवृद्धिका लागि करका नयाँ सम्भाव्य क्षेत्रहरु पहिचान गरिनेछ।

धन्यवाद